

Landingsbaan halfjaar dicht voor publiek

Landleeuwerik geland

De veldleeuweriken zijn geland om te broeden op de open vlaktes langs de landingsbaan van Park Vliegbasis Soesterberg. Om deze vogels de rust te geven die zij daarvoor nodig hebben, sluit Utrechts Landschap de landingsbaan af tussen 15 maart en 15 augustus. Fietzers en wandelaars kunnen in die periode geen gebruik maken van de voormalige landingsbaan.

Er broedt ieder jaar een populatie van 130 tot 160 veldleeuweriken. Deze vogels komen op maar weinig plekken in Nederland tot broeden en zijn zeer gevoelig voor verstoring. De vogel wordt jaar rond beschermd door de Flora- en Faunawet. Om de veldleeuweriken tijdens het broedseizoen rust te geven, sluit Het Utrechts Landschap de landingsbaan af.

De start- en landingsbanen strek-

ken zich weids uit, omringd door schraal grasland. Toen de voormalige vliegbasis nog was afgesloten, vormde dit een eldorado van rust, met precies de juiste vegetatie en het juiste voedselaanbod voor de veldleeuwerik.

Boswachter Martijn Bergen: 'Uitgerkend een zeer bedreigde soort, die in het Nederlandse boerenland een vrije val heeft gemaakt, blijkt hier in een absurd hoge dichtheid voor te komen. In het voorjaar is het hier één groot concert van veldleeuweriken.'

Rust en ruimte

De stijgende en landende vliegtuigen vormden voor de vogels geen bedreiging. 'Sinds het vertrek van Defensie en de komst van het Nationaal Militair Museum komen er steeds meer mensen op de landingsbaan. We zien dat de veldleeuweriken hierop reageren en verder van

de landingsbaan af hun nesten maken. Hun broedterrein wordt hierdoor kleiner. Het wordt allemaal wat krappier. Door de landingsbaan in het broedseizoen af te sluiten, krijgen de veldleeuweriken weer de rust en ruimte. Daarbij zorgen we in de rest van het jaar voor het juiste beheer, zodat het bijzondere schrale grasland met het juiste voedselaanbod behouden blijft.'

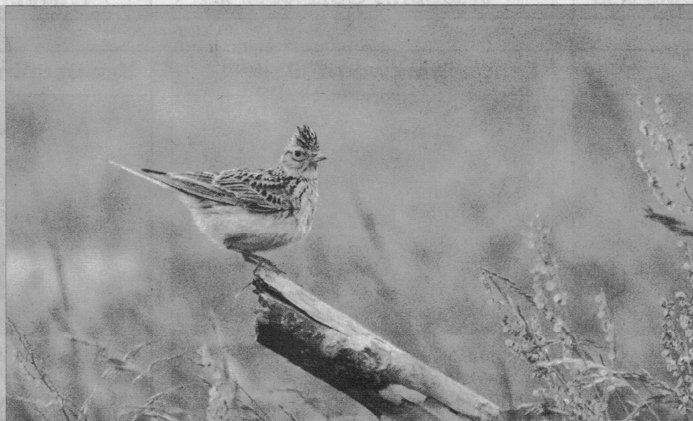
Wandelroute

De rood gemarkeerde wandelroute door het munitiepark (5 km) heeft geen last van de afsluiting en is gewoon te bewandelen. Deze route vertrekt vanaf het Nationaal Militair Museum.

Tijdens fietsexcursies van Het Utrechts Landschap mogen deelnemers onder begeleiding van een gids de landingsbaan betreden. Aanmelden hiervoor kan via www.utrechtslandschap.nl.

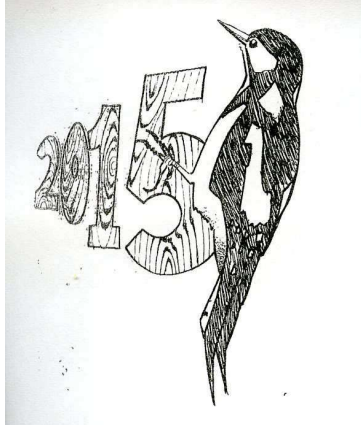
De veldleeuwerik is weer geland. Een populatie van 130 tot 160 vogels broedt de komende maanden langs de voormalige landingsbanen op Park Vliegbasis. Die gaat tot half augustus dicht voor publiek om verstoring van de gevoelige broedvogels te voorkomen.

Foto:
Het Utrechts Landschap

Grote bonte specht in het vizier

Dick Jonkers & Huub Casander

In de vorige Korhaan is al aangekondigd dat de grote bonte specht is uitgeroepen tot de Vogel van het jaar 2015. Degenen die er al weet van hadden stuurden meteen vanaf de eerste dag van het nieuwe jaar hun waarnemingen in, waardoor de teller voor nieuwjaarsdag al op elf stond. Op het moment waarop deze bijdrage wordt geschreven (9 april) zijn het er 367!

Grote bonte spechten zijn het gehele jaar in de omgeving van hun broedgebied aanwezig, hoewel ze in de winter wel een ruimer areaal gebruiken op zoek naar voedsel. Bij die omzwervingen komen deze spechten ook regelmatig in (stads)tuinen terecht.

Tekening: Bertus van den Brink

Tips

Ervaren waarnemers weten precies wanneer zij te maken hebben met een grote bonte specht, als het gaat om minder bekend gedrag, geluid of andere tekenen die op zijn aanwezigheid duiden. Het overgrote deel van

de vogelwerkgroepleden heeft veel ervaring en ook van hen zouden wij graag waarnemingen willen ontvangen. Zij kunnen er voor zorgen dat het verspreidingsbeeld zo compleet mogelijk wordt. De waarnemingen zijn tot nu toe afkomstig van slechts 33 leden! Voor

degenen die nog niets hebben opgestuurd volgen hierbij tips, die determinatie kunnen vergemakkelijken bij het zien of horen, of duiden op hun voorkomen. De vlucht van een grote bonte specht is krachtig en golvend. Zijn vleugels komen tijdens deze beweging daarbij vrijwel niet hoger dan het horizontale vlak van zijn lichaam. Tijdens de vleugelslag worden de vleugels even tegen het lichaam stil gehouden, zodat er een soort ritme ontstaat wat de golvende vlucht veroorzaakt. Een, twee, drie, hup; een, twee, drie, hup. Bij hup gaat het lichaam even de hoogte in, om in een boogje te dalen. Een nieuwe vleugelslag geeft dan weer een opwaartse stijging. Bij het verschijnen van dit nummer is het volop lente. Tot in mei zijn zij nog bezig hun territorium af te bakenen en laten hun kenmerkende korte, plotseling afbrekende zeer snelle roffels horen. Hoewel zij hun roep, een kort scherp *kiek*, het hele jaar maken, wordt dit geluid frequenter geproduceerd tijdens hun baltstijd. Wanneer er gevaar dreigt brengen zij een serie drukke geluiden voort, die ongeveer klinken als *tsrett, tsrett, tsrett, tsrett*. Nestgaten van grote bonte spechten zijn eenvoudig te herkennen. Zij zijn rond en variëren in doorsnede van 4-5 centimeter. Bij nieuw gehakte nesten liggen de spaanders vaak nog aan de voet van de boom. Wanneer ergens een broedsel met jongen aanwezig is, is dat meteen te merken. Vrijwel onafgebroken bedelen zij om voedsel met een bijna onafgebroken *wiwiwiwi*. Vooral wanneer zij groter beginnen te worden is dat geluid op tientallen meters afstand te horen. Andere kenmerken die duiden op het voorkomen van *Dendcopos major*- zoals de wetenschappelijke naam luidt - is de aanwezigheid van zogenaamde spechtensmidses. Dit zijn vaste plaatsen waar zij tussen schors, bast of vork van een boom bijvoorbeeld kegels van sparre-, denneappels of noten klemmen en daar hun voedsel uit hakken. Aan de boomvoet liggen dan de voedselresten. Er wordt sporadisch in nestkasten gebroed. Toch kunnen de 36 controleurs van de bijna 1800 nestkasten die in het werkgebied worden gecontroleerd wel degelijk gegevens aandragen. Nestkasten kunnen aangepikt zijn door de spechten, of incidenteel kunnen zij er in worden gesignaleerd.

Leefgebied

In het hele onderzoekgebied kunnen vestigingen voorkomen in de (moeras)bossen), buitens, parken, begraafplaatsen, etcetera. Zelfs in grote tuinen, zoals in villawijken kunnen zij worden aangetroffen. Natuurlijk is het ook wel zaak dat de

voedselomstandigheden gunstig zijn Grote bonte spechten kunnen overal nestelen waar bomen groeien met een doorsnede van ongeveer 20 cm op een hoogte van drie meter. Incidenteel zijn nesten in het Gooi wel eens geconstateerd op een hoogte van ongeveer meter (mondelinge mededeling Ronald Beskers). De binnendoorsnede van de naar de bodem van het nest lopende nestgang wisselt namelijk van 8 tot bijna 13 centimeter.

Opmerkelijke waarnemingen

Uit de opmerkingen die zijn gemaakt bij het doorgeven van de waarnemingen zijn er een aantal die opvallen. Zo zijn er veel ruziënde vogels gesignaleerd, zowel mannen als vrouwen.

Op 20 januari is in Ankeveen een gewond exemplaar gevonden, dat tegen een raam was gevlogen. Deze vogel is in de gaten gehouden. Op 22 januari was hij nog steeds aanwezig en was geen verbetering zichtbaar. Daarna is hij nog dezelfde dag voor revalidatie naar het Vogelhospitaal in Naarden gebracht.

Een roffelend exemplaar zat op 20 januari op een lichtmast van het sportcomplex Wolfskamer in Huizen. Bij de Klaver in Huizen bevond zich op 20 januari een vrouwtje dat eerst van de aangeboden pindakaas ging zitten eten. Even later vloog ze weg naar een smidse in een naburige veldiep.

Twaalf dagen later is daar ook een exemplaar aangetroffen dat op een lichtarmatuur zat te rammen. Een metalen paal werd op 29 januari gebruikt als trommelobject in de Huizermaat-west. Op 6 februari was dat weer het geval in die wijk, maar nu op een lamp. Een harde noot werd gekraakt op 26 februari door een exemplaar op De Snip in Hilversum. In Eemnes is op 23 maart een specht gesignaleerd die zat te roffelen op een lichtmast van de voetbalvelden.

Voedsel

Na het verwerken van de meldingen over voedsel ontstond het volgende menulijstje: denneappel (4x), lariksappel (1x), pindakaas (13x), vetbol (5x) en noot (spec.).

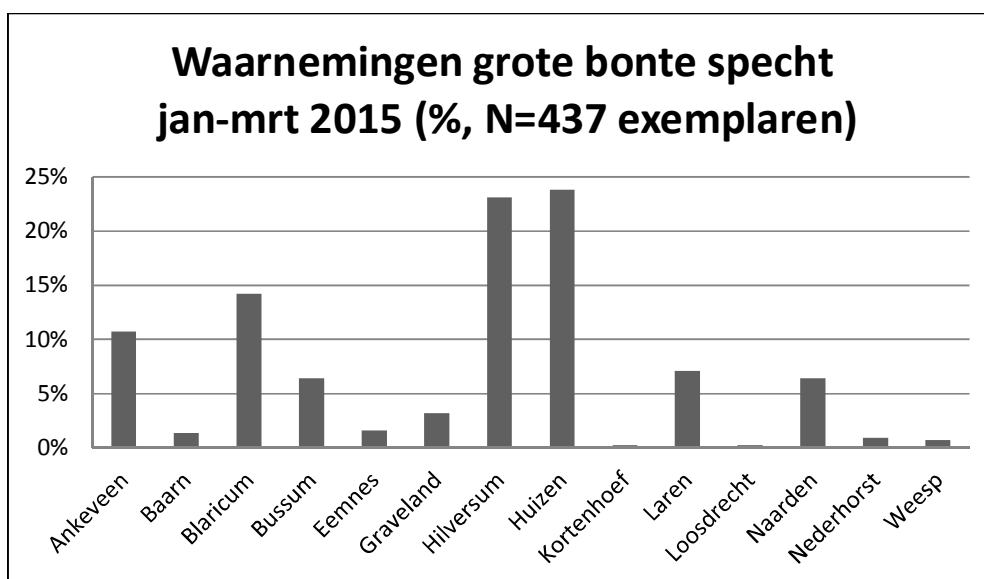
Toelichting bij de figuren en het onderzoek

In de onderstaande figuren zijn een aantal exercities afgebeeld die zijn uitgevoerd met de ingevoerde waarnemingen. Bij het interpreteren van dit alles moet het achterhoofd worden gehouden dat het een weergave is van de activiteiten van de waarnemers. De waarnemingen zijn niet uitgevoerd op vooraf vastgestelde data in gebieden en zijn niet vlakdekkend. Evenmin was er een eenduidige telmethode.

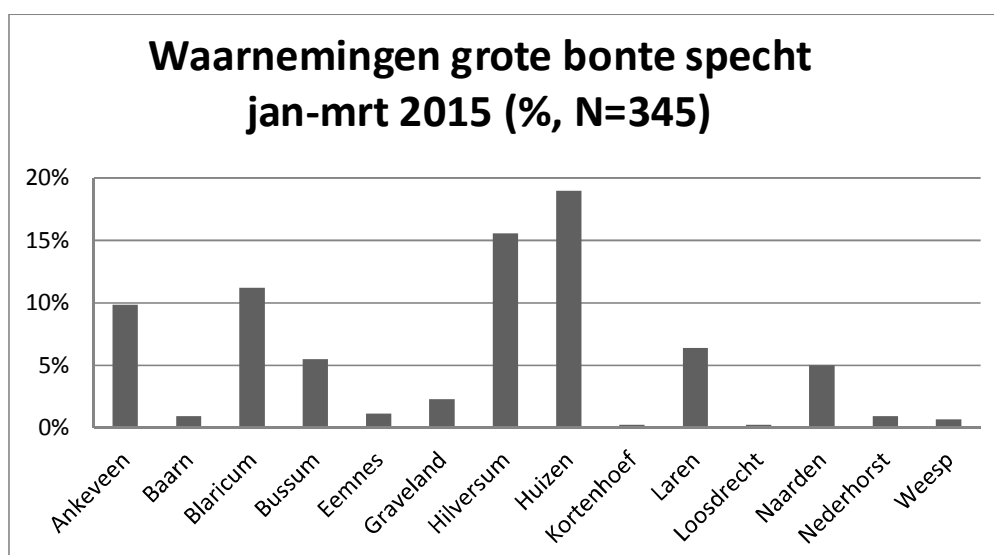
Een en ander wil nog niet zeggen dat de gegevens niet te gebruiken zijn. Met behulp van het invoerprogramma broedvogelkartering is achteraf te berekenen welke vogels die zijn gesignaleerd als broedpaar voorkwamen. De resterende exemplaren leveren een verspreidingsbeeld buiten het broedseizoen op.

Van meet af aan is het bij iedere keuze van de Vogel van het jaar opzet geweest om een voor alle leden vrij eenvoudig herkenbare soort te kiezen. Er is elke keer gestreefd om bij elke geselecteerde soort veel informatie te leveren

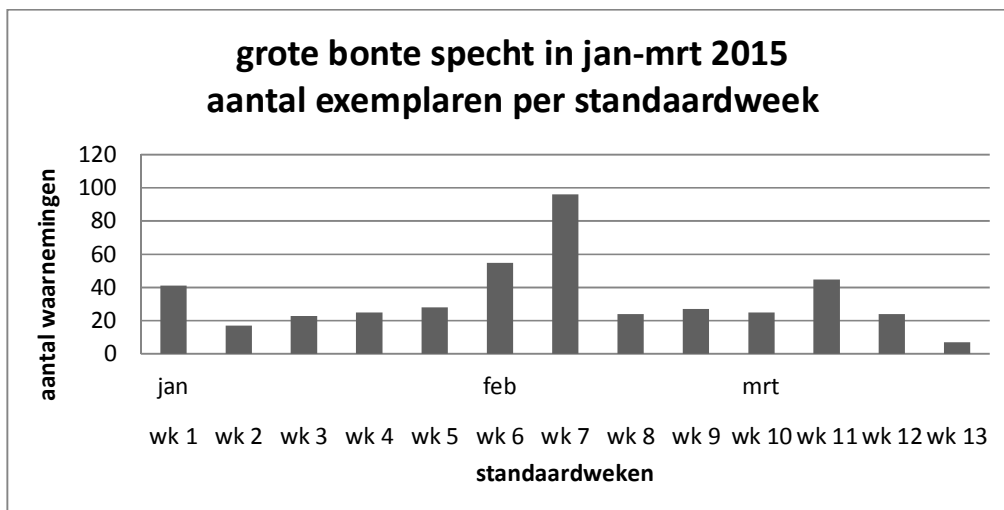
en hierdoor de kennis ervan te vergroten. Mogelijk zou dit kunnen leiden tot een grotere betrokkenheid bij de vereniging. Het enthousiasme om aan deze activiteit is groot, omdat er vrijblijvendheid is en zelf kan bepalen hoeveel tijd men er aan wil spenderen. In 2014 was het aantal meldingen voor de gaai bijna 1000! Een ongekend succes. Voor het eerste kwartaal waren er al 348 waarnemingen ingevoerd. Dat belooft wat voor de rest van het jaar. Wanneer ieder lid zijn waarnemingen van de grote bonte specht gaat invoeren op de website wordt het deze keer een recordjaar.

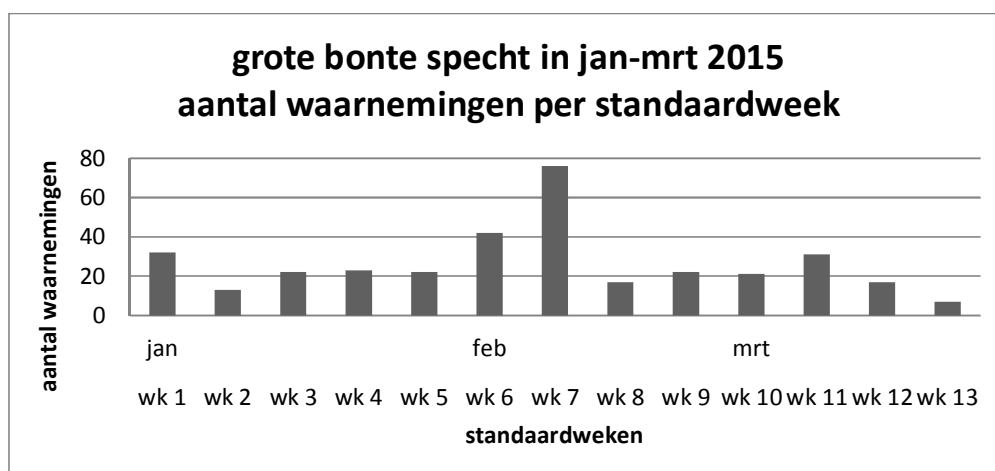
Figuur 1. Aantal waarnemingen (%) van grote bonte spechten in het Gooi e.o. in 2015 per plaats op basis van het aantal waargenomen exemplaren..

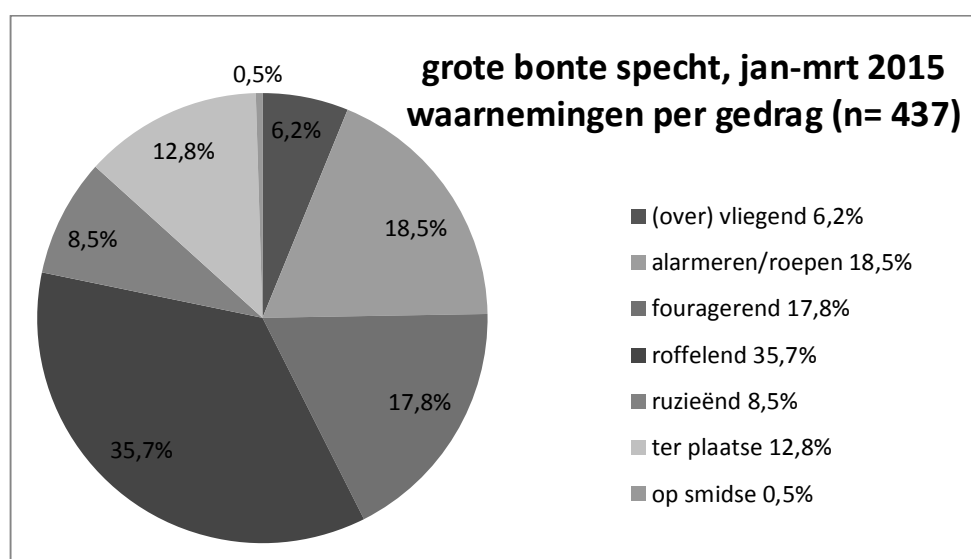
Figuur 2. Aantal waarnemingen (%) van grote bonte spechten in het Gooi e.o. in 2015 op basis van het aantal waarnemingen.

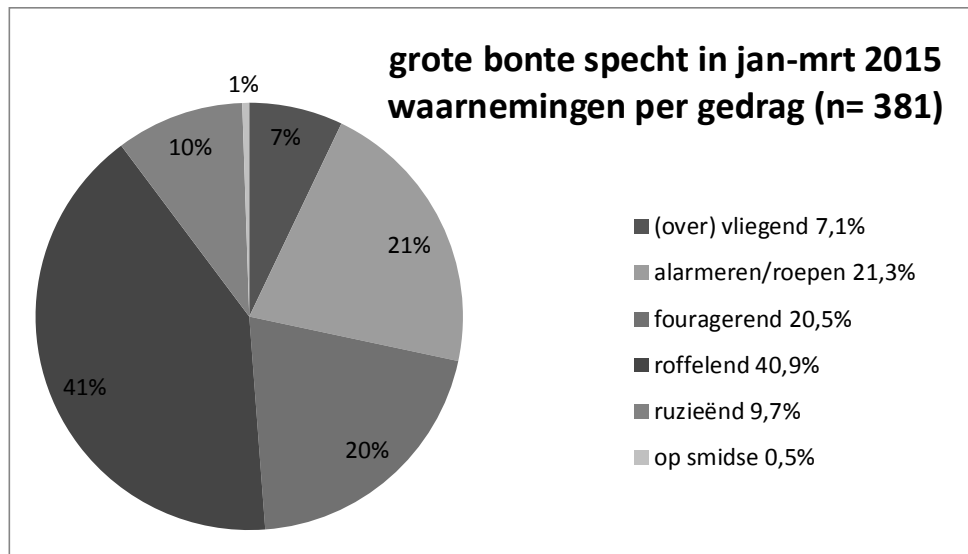
Figuur 3. Verdeling van de waarnemingen van de grote bonte specht over de maanden jan-mrt 2015 op basis van het aantal waargenomen exemplaren.

Figuur 4. Verdeling van de waarnemingen van de grote bonte specht over de maanden jan-mrt 2015 op basis van het aantal waarnemingen.

Figuur 5. Gedrag van de grote bonte specht van jan-mrt 2015 op basis van waargenomen exemplaren (incl. niet specifiek omschreven gedrag).

Figuur 6. Gedrag van de grote bonte specht van jan- mrt 2015 op basis van het aantal waargenomen exemplaren excl. niet specifiek omschreven gedrag).

Verspreiding van de waarnemingen

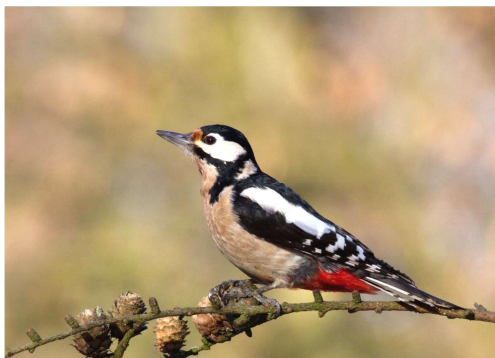

Foto: Bertus van den Brink

Op onderstaande kaart (Figuur 7) staat aangegeven, waar tot nu toe het voorkomen is vastgelegd van de grote bonte specht. Een aantal dingen vallen direct op. Terwijl ze er wel zitten worden er van uit diverse gebieden helemaal geen meldingen doorgegeven. Dit is goed te zien aan de oostzijde van de A27 tot de provinciegrens bij Hollandsche Rading. Tussen het Gooimeer, de A1 en de A27 zijn er veel waarnemingen. Wanneer een rechte lijn wordt getrokken tussen de afslag A 6 van de A1 richting Maartensdijk wordt de spoeling al veel dunner. Westelijk van die lijn in het

Vechtplassengebied zijn er maar heel weinig meldingen. Het zou heel plezierig zijn al leden die hier woonachtig zijn, of anderen zouden proberen, die lege plekken op te vullen.

Figuur 7. Plekken waar van 1 januari 2015 tot 9 maart 2015 de aanwezigheid van grote bonte spechten is aangetoond het onderzoeksgebied (n=367).

Geraadpleegde literatuur.

Glutz van Blotzheim, U.N. & Bauer, K. 1980. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 9. Columbiformes-Piciformes. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 1010.

.. Vrouwtje grote bonte specht voert haar uitgevlogen jong op de Westerheide bij Arnhem
Foto: Koos Dansen.